

Література

1. Виноградов В. В. Язык художественного произведения / В. В. Виноградов // Вопросы языкознания, 1954. – № 5.
2. Винокур Г. О. О задачах истории языка // Избранные работы по русскому языку. – М., 1959.
3. Выготский Л. С. Мышление и речь. – М.; Л., 1934.
4. Ингарден Р. Исследования по эстетике. – М., 1962.
5. Ларин Б. А. Эстетика слова и язык писателя: избр. ст. – Л., 1974.
6. Москвин В. П. Стилистика рус. яз.: Теоретический курс. – М., 2006.
7. Патроева И. В. Инфинитивные обороты в системе поэтического текста / Русская речь, 2006. – № 3.
8. Сильман Т. И. Проблемы синтаксической стилистики. – Л., 1967.
9. Солганик Г. Я. Синтаксическая стилистика. – М., 1991.
10. Черняков А. Т. Грамматико-синтаксические стратегии автомета-текстуальности. – Вестник гуманитарной науки, 1990. – № 1.
11. Якобсон Р. О. Поэзия грамматики и грамматика поэзии // Семиотика. – М., 1983.

Головко О. М.

НОВІТНЯ АНГЛОМОВНА АКТУАЛІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ МІКРОГЕОГРАФІЧНОГО ОБ'ЄКТА

Постійні соціально-економічні зміни сучасного англомовного суспільства екстраполюються новітніми лінгвальними засобами англійської мови. Але крім соціально-економічних альтернатив, відбуваються і зміни в онтологічних модусах антропоного буття, що, як правило, є їх результатом. Одним із модусів, що зазнає переосмислення і потребує лінгвального аналізу є «місце» (локус). Новітні засоби мовної актуалізації стосуються абсолютно всіх рівнів екзистенції (глобальні територіальні об'єднання, новітні номінації країн, частин їхніх територій та міст). Залежно від форми міста, кількості його жителів та їхнього способу життя міста можуть отримати різноманітні номінації, що є узагальненими назвами для великої кількості населених пунктів.

Оскільки найважливішим аспектом співвідношення категорії простору і мови є відображення реального фізичного простору в одиницях і категоріях природної людської мови [1, с. 388], слід наголосити, що мова не лише репрезентує світ людини та її культуру, вона передає культуру від покоління до покоління, а тому відіграє вирішальну роль у формуванні особистості [2, с. 79-80], що є визначним при детермінації новітніх модусів антропоного буття. У зв'язку з наведеними причинами та недостатнім рівнем висвітлення аналізу локативних одиниць та топонімів у науковій літературі [1, 3, 4, 5, 6] наша робота набуває безперечної актуальності. Процеси постійного оновлення лексичної системи англійської мови та прогрес мови в абсолютно всіх сферах антропоного буття [3, 4, 7] перш за все маніфестуються значною кількістю неологізмів. Тому матеріалом нашого дослідження послужили інновації англійської мови (у сфері онтологічної таксономії).

Об'єктом нашої наукової розробки є процеси розвитку лексичної системи англійської мови, а предметом – лінгвальні та екстралінгвальні параметри, які є визначними для детермінації форми та змісту неологізмів, що актуалізують структуру населеного пункту. Метою нашого дослідження є аналіз інновацій англійської мови, що позначають структуру мікрогеографічних об'єктів (населених пунктів, місць тощо). Завданнями роботи – визначення екстралінгвальних факторів, провідних для актуалізації таких новітніх одиниць, та виокремлення лінгвальних засобів і словотворчих процесів, за допомогою та на основі яких відбувається маніфестація цих інновацій.

Вихідним критерієм географічної типології населених пунктів є розподіл на ті, що знаходяться в сільській та міській місцевостях. У сучасному англомовному суспільстві ці межі стають менш очевидними, чому існує два пояснення: розвиток новітніх технологій та значне поширення радіо і телебачення зменшують інформаційну диференціацію між особами, які проживають у цих типах поселень, а наявність різних видів транспорту зменшує їх різноманітність. Таким чином, відбувається конвергенція простору, що і підтверджує функціонування одиниці *rurban*, яка номінує територію, яка є чимось спільним між містом і селом, чи ту сільську місцевість, яка, завдяки великій кількості осіб, які працюють у місті, змінює свій вигляд і стає дещо схожою на міську місцевість. Інновація є телескопним утворенням, зрощеними формантами котрого є *rural* (сільська місцевість) та *urban* (міська місцевість).

Жилий район, подібний за структурою до міського, що розташований поза межами міста, маніфестується новітньою лінгвальною одиницею *penturban*, вихідними компонентами котрого є *pent* (загороджений, пов'язаний з фермою) та *urban* (міський). Одиниці *penturban* та *rurban* утворені за допомогою композитивів *pent*, *rural* та *urban*, що мають протилежні значення, тому вважаємо, що новотвори певною мірою є оксиморонами.

Залежно від різноманітних провідних екстралінгвальних факторів сучасні міста та містечка отримують англомовні узагальнюючі номінації, серед таких міст були нещодавно актуалізовані *ideopolis*, *aerotropolis*, *technopolis*, *shopopolis*, *micropolitan*, *nerdistan*, *cyberville*, *slow city* та *sprinkler city*. Слід зазначити, що в усіх цих інноваціях приналежність до населеного пункту є експлікованою за допомогою власне англійської одиниці *city*, грецької одиниці *polis* (її похідних *metropolis* та *metropolitan* – «рідне місто»), французької одиниці *ville*, суфіксоїда тюркського походження *-stan* (що був виділений з одиниць, які номінують країни *Afghanistan*, *Turkistan*, *Turkmenistan* та ін). В англійській мові всі зазначені словотворчі компоненти отримують семантику «місто», формуючи, таким чином, низку «гетерогенних еквівалентів» [4, с. 67].

Постспромислові міста, у яких значно домінує кількість жителів, що отримали інтелектуальні професії, здобувають номінацію *ideopolis*, що є зрощенням одиниць *idea* та *polis*. Найвідоміші університети з їхніми потужними науковими потенціалами також стають однією з основних причин виникнення «міст-ідеополісів» (*ideopolis*) [8, с. 70]. Місто, у якому широкого розповсюдження набули високі технології та проживають люди, чії професії пов'язані з ними, репрезентує новотвір *technopolis*. Синонімами до зазначених одиниць є новотвори *nerdistan* та *cyberville* – складні слова, компонентами яких є *nerd* (комп'ютерний профі) та *-stan* і *cyber* (кібер, інформаційний) та локативна одиниця *ville*, відповідно. Філософ Д.Кенні вважає, що сучасне суспільство стоїть на порозі п'ятої космології (після міфічної, божественної, механічної та органічної) творчого світу. Це – всесвіт творчого процесу, у якому людині дана можливість контролювати своє майбутнє [9, с. 3-4], що є результатом безперервного навчання людей в усіх без винятку типах поселень.

Населений пункт, який розвивається завдяки розміщеному в ньому аеропорту, маніфестується неологізмом *aerotropolis*, утвореним у результаті злиття суфікса *aero-* (авіа-) та одиниці *metropolis* (велике місто). Оскільки система мови завжди залишається відкритою, то процес мовного пошуку є інгерентним. У зв'язку із вищезазначеним фактом можна зустріти новотвори, що є результатом процесу поліномінації – *aviation city*, *airport city*, *air-commerce cluster*, *airport cluster*, семантика яких визначається конституентами, тобто місто (*city*) чи територія (*cluster*), яка розвивається завдяки авіаперевезенням.

Більшість розглянутих нами неологізмів є зрощенням одиниць *idea*, *shop*, *techno* та *aero* і форманта *-polis*, відповідно. Таким чином, із запропонованого аналізу видно, що для номінації міста, яке розвивається завдяки різноманітним галузям технопромислового комплексу, використовується компонент *-polis*, що певним чином пов'язане з його первинною семантикою «автономне місто-держава», який у сучасному використанні зазнає внутрішньої модифікації і стає «місто, що в певній сфері є розвинутим настільки за основними типологічними параметрами (економічна, виробнича, інформаційна та урядова незалежність), що набуває певних ознак держави».

Невелике містечко, що за своїми характеристиками є дещо схожим на велике місто (економіко-політичний міні-центр) і має населення від 10 до 50 тис. жителів, отримує позначення *micropolitan*, що у своїй основі має частково антонімічну семантику, оскільки одиницю утворено на основі узуалізованої одиниці *cosmopolitan* (*cosmopolitan city*) – велике місто, у якому часто живуть представники різноманітних національностей, а залучення форманта *micro-* створює підґрунтя для формування оксиморона.

Сучасні міста і містечка розвиваються не однаково швидко. Так, місто, що знаходиться в стані активного розвитку, особливо завдяки околицям та приміській місцевості, отримує десигнацію *sprinkler city*, де *sprinkler* – розбризкувати, тобто «можливість швидко охопити значну територію, особливо віддалену». У цій одиниці наявні процеси метафоричного та метонімічного переносів, концептуалізованих в інновації за допомогою атрибутива *sprinkler*.

Новітньою одиницею з антонімічною семантикою до інновації *sprinkler city* є *slow city*, тобто місто, що повільно (*slow*) розвивається. Серед першопричин появи таких міст можна виокремити здорове харчування жителів та екологія в місцевості, що уповільнюють розвиток інфраструктури міста та знижують його промисловий потенціал. Ми вважаємо, що в плані змісту формантів новотворів *sprinkler* та *slow* укорінені динаміка, яка не є однаково інтенсивною, причому семантика динаміки також поширюється і на зміст новітніх одиниць, які вони конституують – *sprinkler city* та *slow city*, відповідно.

Процеси розвитку міст та забруднення території відбуваються одночасно. Саме розвиток інфраструктури міста вважається одним із провідних факторів екологічної небезпеки в місцевості. Після досягнення певного рівня забруднення люди починають залишати ці території. Така покинута забруднена територія репрезентується інновацією *brownfield*, що є зрощенням одиниць *brown* (коричневий) та *field* (поле). Неологізм утворено за аналогією з узуалізованою одиницею *greenfield* (ділянка землі, що раніше не використовувалась), в основі котрої лежить антонімічна семантична база одиниць *brown* та *green*, вжитих у новітньому екологічному значенні.

Одночасно по всьому світу збільшується кількість людей, стурбованих екологічним становищем на планеті. Так, повторне озеленення міст отримує номінації *regreen* (очищення території, яка постраждала від певної галузі, повернення до колишнього стану) та *rewild* (намагання надати території колишнього вигляду). Зелені насадження, наявні в місті, отримують лінгвальну актуалізацію *green skeleton*, тобто «кістяк, основа» міста, яку вони утворюють.

Намагання зменшити вплив міста на оточуюче середовище (як стосовно плану, так і дизайну) маніфестує новотвір *green urbanism*. Таким чином, у цій інновації сама тенденція актуалізується суфіксом *-ism* (що є широко залученим до парадигматики інновацій сучасної англійської мови [3, с. 6]), її належність до територіальної парадигми – локативною одиницею *urban*, а прихильність до збереження екологічно чистого середовища – прикметником *green*. Слід відмітити, що актуалізація екологічного стану територій населених пунктів відбувається за допомогою колоративних прикметників *brown* та *green*.

Далі в нашому дослідженні ми будемо приділяти увагу частинам населених пунктів, що виділяються за широким спектром показників, серед яких ми виокремили *transnational suburb*, *boomburb*, *yuppie slum*, *penturban*, *vinyl village*, *fly-in community*, *golden ghetto*, *barmuda triangle*, *suicide magnet*, *haji mart*, *journalists' colony*, *walkshed*, *viewshed*. Інновації містять компоненти (семантика яких має територіальну приналежність до певної частини населеного пункту), що мотивують зміст новітньої одиниці. Серед таких лінгвальних одиниць можна виділити *suburb* (передмістя), *slum* (нетрі), *urban* (міський), *community* (місцевість, населений пункт), *ghetto* (гетто), *colony* (колонія).

Інновація *transnational suburb* номінує місцевість, де переважно живуть іммігранти з різних країн, які продовжують підтримувати зв'язки зі своєю домівкою, тим самим зберігаючи свою національну ідентичність. Завдяки цим екстралінгвальним факторам інновація отримує план вираження *transnational suburb*, тобто полінаціональне (*transnational*) передмістя. Те передмістя, якому притаманний процес надзвичайно швидкого збільшення кількості жителів, детермінується інновацією *boomburb*, що є телескопним зрощенням одиниць *boom* (значна кількість жителів, оскільки наявне відсилання до покоління *Baby Boom Generation*, яке є найчисельнішим у США) та *suburb*.

Земельна ділянка, на якій люди не бажають будувати будинок із різних причин (як соціальних, економічних, геополітичних, так і екологічних переконань), залишається пустою, а в носіїв мови своєю самотністю концептуалізується асоціативно з сиротою (*orphan*), у зв'язку з чим і лінгвально актуалізується *orphan lot*. Для номінації територій місцевого значення широко застосовуються екзистенційні показники: національно-етнічна та професійна приналежність, термінальність життя людини, її сімейний стан, що слугує додатковим доказом того, що зазначена онтологічна категорія (локативність) конститує та корелює із сучасними модусами антропоного буття.

Базою для творення неологізму *fly-in community* послужила одиниця *live-in* (місце, де особа може одночасно працювати та жити). У випадку з новотвором *fly-in community* новітня одиниця номінує місцевість, де людина може одночасно жити та ставити свій літак у власний амбар, оскільки живе поблизу від аеропорта. Район міста, де побудованих недорогі будинки, десигнується *vinyl village*. Інновація має метонімічний перенос з дешевих та шкідливих будівельних матеріалів, із яких будують будинки в районі на всю місцевість. Слід зазначити, що номінація матеріалу використовується в сучасній англійській мові для творення локативних одиниць, наприклад, *Silicon Valley* – значна частина компаній, розташованих у південній частині Сан-Франциско, спеціалізуються на високих технологіях (основним матеріалом, для виробництва котрих є кремній (*silicon*)). Ця одиниця послужила основою для утворення низки одиниць, наприклад, *Silicon Empire*, *Silicon Boys*, *Silicon curtain*, *Silicon Glen*, *Silicon Wadi*, *Silicon Island* та ін.

В осіб, які конституують сучасне англійське суспільство, є схильність будувати цілі райони населених пунктів, які спеціалізуються на певній економічній діяльності. Інновація *barmuda triangle* десигнує територію, де широко розвинута інфраструктура розваг. Одиницю утворено на основі узуалізованого топоніма *Bermuda triangle* – група островів, які у зв'язку з особливостями геологічної будови землі «притягують» кораблі, не даючи їм змоги вибратися з архіпелагу. Подібно до Бермуд «діє» й район барів та кафе *barmuda triangle*, який «притягує людей своїми розвагами і який важко покинути, занурившись в індустрію розваг». Для інновації характерний концептуальний метафоричний перенос та фоносемантична мовна гра.

Низка дорогих магазинів та дорогих будинків, розташованих поблизу, отримує новітню мовну актуалізацію *golden ghetto*. Інновація-складне слово має компоненти *golden* (золотий, той, що потребує великої кількості грошей) та *ghetto* (ізолювана, маргінальна частина міста, у якій проживають національні меншини). У цьому випадку, будучи задіяним у творенні цієї одиниці, компонент *ghetto* розширив свою семантику, десигнуючи лишень виокремлену частину міста на певній притаманній рисі, наразі – дорогих магазинах та нерухомості. У зв'язку з залученням до інновації компонентів із різним коннотативним забарвленням відбувається деконотація компонента *ghetto*.

Блошиний ринок у сучасній англійській мові десигнується новітньою лінгвальною одиницею *haji mart*. Слід відзначити, що компонент *haji* тюркського походження, а все, що пов'язане з Близьким Сходом, негативно сприймається в англійському суспільстві, у той час, як одиниця *mart* є поетичною, тобто інновація *haji mart* характеризується наявністю семантики композитів, які є протилежними за коннотативним забарвленням. Схоже поєднання одиниць з контрадиктивним забарвленням чи семантикою можна відзначити і в новітніх одиницях *golden ghetto* (хоча її коннотативна протилежність не є імпліцитною) та *uypie slum* – частина міста, де проживає значна кількість представників соціальної групи япі, оскільки представники цієї групи є досить багатими членами суспільства, а локус їх компактного проживання порівнюється з нетрями.

У ході нашого дослідження були проаналізовані інновації, що десигнують структуру населеного пункту. Наукова розвідка охопила аналіз неологізмів, які номінують різноманітні види населених пунктів, окремі райони та квартали та наявні екологічні проблеми на цих географічних об'єктах. Нами було виявлено лексичні одиниці та афіксоїди, що мають семантику «місто»: *city*, *-polis*, *-ville* та *-stan* і залучаються до словотворчого процесу формування неологізмів, які номінують структуру населеного пункту. Слід зазначити, що одиниця *stan* розширила спектр лексико-семантичних варіантів, які по відношенню до первинного є гіпонімічними, а формант *polis* звужив свою семантику.

Одиниця *green* у своєму «екологічному значенні» є узуалізованою і вступає в широкий спектр парадигматичних зв'язків, створюючи цілі низки неологізмів на своїй основі. Колоративні прикметники *brown* (забруднений промисловими відходами) та *green* залучаються до формування інновацій у сфері онтологічної таксономії. Певній кількості інновацій, що десигнують мікрогеографічні об'єкти, притаманна семантична чи коннотативна контрадикційність конститууючих компонентів, причому при їх творенні певні форманти можуть зазнавати дії процесу деконотації, тобто позбуватися інгерентної евалютивної чи пейоративної маркованості (*golden ghetto*).

Для номінації районів населеного пункту існує значна кількість інновацій, до складу котрих входять одиниці *suburb*, *slum*, *urban*, *community*, *ghetto*, *colony*, які утворюють лексико-семантичне поле, вербалізуючи сему «структура населеного пункту». Для лінгвальної актуалізації структури сучасного міста широко застосовуються як онтологічні показники, притаманні сучасному хронотопу, так і екзистенційні параметри, що співвідносяться з професійною діяльністю особи, і з життєвими циклами. До подальших перспектив дослідження ми відносимо лінгвальний і екстралінгвальний аналіз інновацій, що номінують сучасні локуси антропоного буття.

Використані джерела та література

1. Сенів М. Г. Мовні засоби вираження локативності у класичних мовах // Одиниці та категорії сучасної лінгвістики / Збірник статей, присвячених ювілею В. Д. Каліушенка. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, ЛТД», 2007. – С. 388-397.
2. Тер-Минасова С. Язык и межкультурная коммуникация: Учеб. пособие – М.: Слово/Slovo, 2000. – 261 с.
3. Зацний Ю. А., В. Н. Бутов. Новая общественно-политическая лексика и фразеология английского языка. – Запорожье: Запорожский государственный университет, 2000. – 200 с.
4. Махачашвілі Р. К. Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови у сфері новітніх технологій: Дис... канд.філол.наук: 10.02.04. – Запоріжжя: ЗНУ, 2005. – 177 с.
5. Андреева И. А. Коммуникативная узуализация фразеологизмов, вербализующих концепты THIN/THICK в современном англоязычном художественном дискурсе // Нова філологія: Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2007. – № 27. – С. 6-11.
6. Михайленко В. В. Функціональна семантика THERE // Проблеми романо-германської філології. 36. наук. пр. – Ужгород: Ліра, 2004. – С. 127-136.
7. Maxwell K. From Al Desko to Zorbing: New Words for the 21st Century. – London: Macmillan, 2006. – 256 p.
8. Kerr C. The Uses of the University. – Harvard: Harvard University Press, 2001. – 5th Edition. – 286 p.
9. Longworth N. Learning Cities, Learning Regions, Learning Communities: Lifelong Learning and Local Government. – NY: Routledge, 2006. – 252